

Újság Bolíviából

A társadalom múltját és jelenét kutatók örök kérdése: vajon munkájuk „hasznos”-e, hozzájárul-e a nemzeti önismeret és a világról alkotott kép elmélyüléséhez, segíti-e az erőket és tendenciákat, melyek a társadalmi haladásért küzdenek. Úgy tűnik, Wittmann Tibor professzornak, a József Attila Tudományegyetem 1972-ben elhunyt professzorának az életművéről mindezt el lehet mondani. És el kell mondani, mert történeti kutatásainak elmélyülő hatását Bolíviában láthatjuk.

A Délmagyarország annak idején beszámolt arról, hogy bolíviai tárgyú tanulmányait 1975-ben kiadták La Pazban. S mert a kiadás kezdeményezői marxista és haladó polgári gondolkodók voltak, már ez a tény is jelezte: sokan szükségét érezték annak, hogy Wittmann Tibor professzor tanulmányait összegyűjtve közzéadják Bolíviában. Azóta a kötetről több ismertetés jelent meg, ami mutatja: a mai haladó bolíviai gondolkodók és mozgalmak Wittmann Tibor munkásságát, ritka külföldi kivételként, a nemzeti önismertetés számára igen fontos forrásnak tekintik.

Legelőször a Bolíviai Kommunista Párt illegális újságja, az *Unidad* irt méltatást a kötetéről. A 14 oldalas, stencilezett formában kiadott lap 1975. augusztus 22-én 4 oldalas írásban foglalkozott a kötet tanulságaival. Legutóbb Cochabambában, Bolívia második legnagyobb, Szegedhez hasonló nagyságú városában megjelenő lap, az *El Tiempo* közölt írásokat a kötetéről, 1977. augusztus 14-én.

A szerkesztőség bevezető írása és a két értékelő írás kivonatos ismertetésével talán érzelmetlen lehet: mit is jelent a szegedi latinamerikanista történész munkássága a bolíviai közvélemény számára.

Az *El Tiempo* szerkesztőségi bevezetőjében sok keserűséggel állapította meg: a külföldi kutatók inkább a természeti kincsek után érdeklődtek, semmint a társadalom és a történelem kérdései iránt. S ha születettek ilyen tanulmányok (és bőszéggel születtek, A. Á.), akkor „a bolíviai nép az európai rasszista mentalitás áldozata lett...”, írják. 1952 után, a bolíviai forradalom hatására megzaporodott a történelmi, társadalomtudományi kutatások száma, de „a tanulmányok nagy része továbbra is faji előítéletekkel volt terhes”, s a kutatók nagy része Bolíviát — a szerkesztőségi vélemény szerint — „egy kocsis szemellenzőjével szemléli”.

Wittmann Tibor könyve ebben az áradatban becsültes és tisztességes alapállással, kivétel. A szerkesztőség a bolíviai közoktatásügyi intézményeinek ezért javasolja az ilyen művek összegyűjtését és széles körű terjesztését.

A kötet egyik méltatója *Abelardo Villalpando*. Személye Szegeddel is összekapcsolódik. Mint a Potosí-i egyetem rektora, az 1960-as évek elején Szegeden járt, és barátság-együttműködési szerződést kötött a József Attila Tudományegyetemmel. Villalpando, aki a Bolíviai Kommunista Párt Központi Bizottságának is tagja, írásának első részében e szegedi kapcsolatokra tér ki.

Wittmann Tibor munkásságának jelentőségét abban látja, hogy ő volt az, aki a grammatikai és függetlenségi korszak gazdaság- és társadalomtörténetének forrásait kutatta, a bolíviai nemzetévtudás első és egyetlen tudományos megközelítését adta. Villalpando szemléletes képet rajzol a nehéz körülmények között dolgozó magyar történészeiről is: „A Nemzeti Pénzverde hideg épületében (itt őrzik a grammatikai levéltári anyagot) a kora reggeli óráktól kezdve, a szigorú klímától szenvedve,

Wittmann úgy dolgozott, mint aki valami rettenetesen nagy dolgot keres, és valóban, olyan dokumentumokat, adatokat fedezett fel, melyek múltunkat sokkal világosabbá, érthetőbbé teszik, s mutatják jövődönk útjait is.”

Villalpando írása utolsó bekezdésében ezt írja: „Életem utolsó éveiben egy több, mint 500 oldalas könyvet szentelt Latin-Amerika történetének, melyet jó lenne, ha spanyolra is lefordítanának.” (Ez az óhaj teljesül: a Corvina Kiadó lefordította a művet, s ebben az évben meg is fog jelenni. A. Á.) Ebben „országunkat a legnagyobb gonddal, és sok szeretettel mutatja be, könyvének talán legértékesebb lapjait rólnak írta. Ezért azt hiszem, hogy mindannyian adóssai vagyunk... Ezt az adósságot csak akkor tudjuk kiegyenlíteni, ha szívósabban kutatjuk levéltárainkat, melyek történelmünk óriási anyagát rejtik. Talán így tudjuk megköszönni, ami megilleti azt a férfit, aki távoli hazájából eljött hozzánk, hogy merítsen levéltáraink ősi forrásaiból, és múltunkat bemutassa a világnak.”

Andrle Ádám

A moszkvaiak „komfortjért”

Moszkvában, a 7,8 millió lakosú szovjet fővárosban az elmúlt öt évtized alatt 550 ezer lakás épült. Az új házakat korszerűsített tervek alapján a város zöldövezetében emelték, a városközpontban pedig számos régi utcát rekonstruáltak. Az életkörülmények javítására a lakásépítésen túl is jelentős lépéseket tettek. A IX. ötéves terv idején 132 iskola, ezer üzlet, 1300 szolgálatóház, 820 étterem és eszpresszó, több kórház és több tucat rendezőintézet nyílt meg.

Moszkva költségvetése 1976-ban több mint 2 milliárd rubel volt. Ennek az összegnek a legnagyobb részét lakásépítésre, a szolgáltatások javítására és a városi közlekedés fejlesztésére fordították.

Bár a Szovjetunióban is gyors ütemben szaporodnak a magánhasználatú személygépkocsik, a városi közlekedésben továbbra is alapvető szerepe van a tömegközlekedési eszközöknek. A metró, a moszkvaiak kedvenc közlekedési eszköze vonal az utóbbi öt év alatt 27 kilométerrel „nőtt”, s ma összesen 165 kilométer hosszúságú hálózatba van a város. A viteldíj a távolságtól függetlenül már hosszú ideje 5 kopejka, s ennyi is marad. Mintegy 670 ezer kilométerrel nőtt az idő alatt a föld feletti tömegközlekedési eszközök vonala is. Több mint ezer új trolibusz, négyezer-nél több autóbusz állt forgalomba, és teljesen felújították a taxiparkot.

Annak, hogy Moszkvában az utasszállítás nagy részét nem személygépkocsival, hanem metróval, trolival és autóbuszsal oldják meg, kedvező hatása van a város levegőjére.

Az ipari üzemek az elmúlt években több száz porfogó és gáztisztító berendezést szereltek fel, több gyárat pedig kitélepítettek a városból.

Egyébként a „zöld felület” szempontjából Moszkva a világ fővárosai között az első helyet foglalja el. Minden moszkvai 20 négyzetméter zöldterület jut. Bécsben 12,5 Párizsban 5,6, Tokióban pedig 1 négyzetméter az egy lakosra eső tér és park. Ennek ellenére Moszkvában minden évben 200–300 ezer fát és 2–3 millió cserjét ültetnek el. A tervek szerint 1990-re minden moszkvainak — a lakosság növekedése el-

A másik méltató *Alberto Crespo* történész a magyar marxista történész módszerrel szilárdítja, ennek tanulságaira hívta fel a figyelmet, s hozzátette: „mind a levéltári, mind a kiadott dokumentumokról szigorú elemzést adott, és ez esetben érdemes azt is hozzátenni, becsültes és igaz értékelést. Egyetlen esetben sem ment tovább, mint amit a történelmi források megengednek;... és ha kétségtelen is, hogy műve meghatározott ideológiai pozíciót fejez ki (Crespo a reakciós politikai rendszer körülményei közt így utal Wittmann Tibor marxista szemléletére, A. Á.), ez a látószög sosem torzítja történész szemléletét, inkább modernebbé, aktuálisabbá teszi azt.”

Befejezésül Crespo megjegyzi: Wittmann „mindezt csendesen és szerényen csinálta, az olyan ember becsültesével, aki jutalmat magában a műben lát. Tanulmányainak jelen válogatása ezeknek az erényeknek az elismerését jelenti”, írja Crespo és így zárja cikkét: „a bolíviai nemzet köszönő szavai még hiányoznak.”

Andrle Ádám

Kuba és a testvérországok

A KGST Végrehajtó Bizottságának havennai ülésén elfogadott határozatok rendkívül nagy jelentőségűek a Kubai Köztársaság fejlődése szempontjából. Ezek megvalósítása révén a szigetország — a gazdasági fejlettség szintjét tekintve — fokozatosan megközelíti a többi KGST-tagország színvonalát.

A jövőben Kuba aktívabban kíván részt venni a hosszútávú együttműködési célprogramok megvalósításában. Másrészt a KGST-országok

is fokozzák közreműködésüket a kubai gazdaság olyan rendkívül fontos ágazatainak fejlesztésében, mint a cukoripar, a színesfém kohászat, a közlekedés, valamint a cukoripari melléktermékek felhasználása, a cellulóz- és papíripar.

Kuba bekapcsolódása a KGST-be újra bebizonyította és megerősítette a szocialista internacionalizmus, a szuverenitás tiszteltetben tartása, a függetlenség, az egyenjogúság, a kölcsönös előnyök és

az elvtársi segítségnyújtás alapelveinek életrejelét. Igazolta azokat az elveket, amelyek alapját jelentik a KGST, mint új típusú nemzetközi szervezet tevékenységének. Ezzel egyidejűleg Kuba fejlődésének jelenlegi szakasza, kapcsolata a többi szocialista országgal szükségessé is teszi, hogy az ország tökéletesítését és fejlessze hozzájárulását a szocialista gazdasági integráció komplex programjának megvalósításához. (BUDAPRESS—PRENSA LATINA)

Vigyázat, elágazás! (3.)

Nem tudunk előzni

Ezt az iskolát „átlagosnak” lehet mondani. Nem egyetlen-főiskolai gyakorló, ahol többségben értelmiségi szülők gyermekei tanulnak. Az arány egészséges, nagyjából 50–50 százalékos, s a Mező Imre a városi iskola kívánalmainak minden szempontból megfelelő, színvonalas intézménynek számít.

A pályaválasztási tevékenységben a szülőknél kívül a pályaválasztási intézetre támaszkodhatunk — mondja Nagy Károlyné igazgató. — Segítségre leginkább talán abban az összefüggésben van szükség, hogy maguk a pedagógusok sem ismerik a választható szakmák többségét. A tanár tulajdonképpen csak annak egyértelmű eldöntésére képes: továbbtanulásra alkalmas-e a gyerek vagy nem. Am, hogy a középiskolába nem való, mégis jóeszerű, jó képességű tanulóit hová, merre irányítsa...? Az intézet felméri az igényeket, ismeri a munkahelyeket. Mi legfeljebb olyan ritka esetekben dönthetünk teljes felelősséggel, ha mondjuk kiderül, hogy az ünnepeken mindig ugyanaz a srác szerelgeti a hangszórót! Egyébként egyenként beszélgetünk a gyerekekkel is, a szülőkkel is, csak hogy: nem tudunk

megmérkőzni a családnak a gyerekekre gyakorolt hatásával. Előzni lehetetlennek tűnik: annyira más a szülőhöz való viszony, s oly könnyű manipulálni... De ha egy osztályfőnök jól ismeri a tanulót, s ugyanakkor veszi a fáradságot, hogy jó kapcsolatokat építsen ki a családokkal: sokat tehet. Pontosan azon mérhető munkájának eredményessége: hány gyermeket tudott így módon megfelelő pályaválasztáshoz segíteni. Véleményem szerint a kiút a jelenleginél sokkal nagyobb összefogás lehetne család, iskola, üzem és a tömegkommunikációs eszközök között. A személyes kapcsolatok szerepe is óriási a motiválásban. De egyik illetékes a másiktól várja a folyamatos támogatást és az eredményeket. Ebben a kérdésben semmi sem az iskola elsődleges feladata csupán.

Belép a pályaválasztási felelős, s bár nem ezért várjuk, bejelenti: a négy iskola hatodikos tanulóinak rendezett húspárral pályaválasztási vetélkedőt a Mező Imrék nyertek. Rezignált utóhang: — Azt hiszi, ettől még megvalak a húspárba? — Meg lehet nézni! Az egész csupán látványosság, hagyományyszerű bemutató.

El tudom képzelni. A jó tanuló alaposan felkészülnek, dicsőséget kell szerezni az iskolának. Közben talán már el is döntötték (döntették velük): melyik gimnázium, netán melyik slágerszakma felé kacsintgassanak. — A tanár is látja azokat a hátrányokat, amiktől hiányszakmák a hiányszakmák — mondja a pályaválasztási felelős, Vízvári Albertné. — Képzhetni, milyen „könynyű” a dolga a rábeszélésnél. Talán úgy hidalható át ez a szakadék, hogy maguk az érintett vállalatok megfelelően propagálják a munkaerőhiánnyal küszködő szakmákat. Tény, a pedagógusok zöme nem ismeri kellőképpen a választható szakmákat. Legalább nekünk, pályaválasztási felelősöknek illene ismernünk iparáganként legalább a nagyját, alaposabban és mélyebben. De szerintem a tanárok rábeszélőképessége és ismeretei nem szüntethetik meg a hiányszakmákat. A tanáriban tartózkodók közbeszólnak:

— Nem várhatják tőlünk, hogy ezt a rengeteg szakmát ismerjük!

— A tévé ne a bizonyára szép, de enyhén szólva nem valami égető fontosságú repülőgép-szerelő szakmát mutassa be!

— Üzemlátogatás? Ugyan kérem! Megmutogatják nekik a gombnyomós-műszerfalas megoldással süthető kenyereket! Ha sütőiparba megy, a kemence mellé kerül, akkor már hiába szól: nekünk más mutattak! Régi jó magyar szokás szerint csak a szepet, a jót mutatjuk, oda ne nézz, nem szabad!

Tíz nyolcadikos gyerekkel beszélgetek. Egy kivétellel sem ők, sem egyetlen általuk ismert hasonló korú fiatal nem akar oda menni, ahol üzemlátogatáson voltak. Az üzemek tetszettek, „érdekesek voltak”, de a textilművekben például „nagy a zaj, a por, állni kell”. A választandó pálya: szakközépiskolában közlekedésgépészeti szak (továbbiakban: autószerelő), grafikus, női fodrász, ruházati boltban eladó, gimnáziumban angol szak (fordító vagy tolmács), biológia szak (orvos vagy kutató), gépipari szakközépiskolában erősáramú szak (rádió-tévéyszerelő vagy elektroműszerész), közgazdasági szakközépiskola (valamilyen irodai munka). Tízből nyolcan szülei, illetve rokonok vagy barátok-ismerősök tanácsára választottak. Tanári hatást egy tanuló említett, de hozzátette: apjának is ez a foglalkozás a hobbija. A szülők foglalkozása egyébként teljesen heterogén képet mutat, vannak közöttük orvos és szövetkezet elnök-apák éppúgy, mint gépíró, osztályvezető, asztalasztáros és háztartásbeli namák, s csőszelő, lakatos és olajipari szakmunkás-apák is.

Beszélgetünk a gyerekekkel. Kedvesek, értelmesek. Határozottan tűnnek.

Domonkos László
(Folytatjuk.)

A láthatási jogról

Unokáját tízéves koráig nevelte K. Gy-né szegedi olvasónk. A múlt évben a gyermek édesapja magához vette gyermekét, amit a gyámhatóság is jóváhagyott. Olvasónk szerette volna unokáját továbbra is nevelni, de az apa nem járult hozzá. Olvasónk azt kérdezi: joga van-e ahhoz, hogy unokájával rendszeresen találkozzon, s hogyan lehet ezt elintézni?

A gyámügyi jogszabályok szerint a szülőnek gyermekével akkor is joga van érintkezni, találkozni, ha a szülői felügyeleti joga megszűnt, vagy szünetel. A jog a szülőknél kívül a nagyszülőknek is biztosítja a „láthatást”. Az a legegyszerűbb, ha a gyermekkel való találkozást illetően az érdekelt felek egymással megegyeznek, ilyenkor a megállapodás jóváhagyását bármelyik fél kérheti a gyámhatóságtól. A jóváhagyást a gyámhatóság akkor adja meg, ha a megállapodás közérdekét nem sért, a kiskorúnak érdekében áll, és nem ellentétes a láthatásra vonatkozó jogszabályi előírásokkal. A jóváhagyott egyezség ugyanúgy érvényes, mint ha a láthatást a gyámhatóság szabályozta volna. Ha a láthatás dolgában az érdekelt nem tudnak megegyezni, a gyámhatóság bármelyik fél kérelmére szabályozza a

gyermekkel való érintkezések módját. Az erre vonatkozó kérelem illetéktelen. A döntésre az a gyámhatóság jogosult, amelynek illetékes a régi területen a személyi igazolvánnyal nem rendelkező kiskorú gondozását ellátó szülő állandó lakása van. Ha a kiskorúnak már van személyi igazolványa, az ő állandó lakóhelyi szerint illetékes gyámhatósághoz kell fordulni. Mindezek a szabályok természetesen elsősorban a válóper előtti megoldási lehetőségeket kínálják. A házassági bontóper keretében ugyanis a felek kérhetik a bíróságtól a láthatás tárgyában kötött egyezség jóváhagyását, illetőleg a láthatási

jog gyakorlásának szabályozását.

Olvasónk nem kérdezte, de megemlíti, hogy jogunk a láthatásnak két fajtáját, a gyermekkel való rendszeres és rendkívüli esetét ismeri el. A rendszeres láthatás havonta általában 36 óra lehet, míg a rendkívüli találkozások leghosszabb tartama egy naptári év alatt legfeljebb egy hónapig terjedhet.

Olvasónknak azt tanácsoljuk, hogy az unokája édesapjával egyezzen meg a láthatási rendszeres és rendkívüli időtartamára a fent közölt szerinti, és jóváhagyás végett a gyámhatóságnak mutassák be.

Dr. V. M.

Négyéves művész

Bizonyára minden festőművész számára rendkívül izgalmas pillanat az első tárlat a bemutatkozás. Am küllönleges kivétel a négyéves Roszen Mladenov, a bulgáriai Vidin „Julien Pasken” képzőművészeti iskolájának legfiatalabb tagja — aki a nyilvánosság elé lépés nagy felelősségét még nem tudja. Szülővárosában, Vidinben nemrég nyitották meg kiállítását, amelyen a kis mű-

vész 30 rajzát mutatta be. Még nem tud olvasni és írni, de műveinek száma már meghaladja a százat, s a hozzáértők szerint egyformán ügyesen bánik a ceruzával, vízfestékekkel, és a krétával... Roszen — mint mondják — szünet nélkül rajzol, s ettől a foglalkozástól nem tudja őt más eltéríteni, csak a kerti hinta és a csúszda. (BUDAPRESS—SZOFIAPRESS)

